

УДК 821.162.3.1. 655

DOI <https://doi.org/10.31652/3041-1084-2024-3-09>

**Україна як європейська країна, що потерпає від
збройної агресії, в інтерпретації польського поета
Гаррі Дуди (на матеріалі двокнижжя
«На очах у світу»)**

**Ukraine as a european country suffering from
aggression the interpretation of polish poet
Harry Duda (based on the two-volume work
«Na oczach świata»)**

Зелененька Ірина Алімівна,
*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
orcid.org/0000-0002-3031-775X*

Кирилюк Діана Андріївна,
*здобувачка СВО магістра
факультету філології й журналістики
імені Михайла Стельмаха
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського,
вчитель польської мови ліцею с. Рівне
Муравано-Куриловецької селищної ради
Могилів-Подільського району Вінницької області
orcid.org/0009-0000-5084-8067*

Анотація. Поезія відомого польського поета Гаррі Дуди, знаного як майстра з глибоким християнським світоглядом, із публіцистичними акцентами й масштабуванням, стала почасти волонтаристською й мілітарною, із огляду на події в Україні з 2014 року. Два видання ліричних

творів Гаррі Дуди з білінгвальною концепцією «Na oczach świata» («На очах у світу»), із перекладами Віктора Мельника, передають характер боротьби українців за свободу й за державність. У межах двох розділів поет медитує й провокує читача на роздуми щодо того, чи є захищеною людина в сучасному суспільстві, зосібна, там, де є гегемонічна загроза, політичний режим, гібридна агресія. Назва білінгвального видання покликає до роздумів про те, чи виконує світова спільнота функції захисту для кожного, чи не ігнорує запити щодо демократій і свобод. У своїх римованих і неримованих віршах Гаррі Дуда передає атмосферу сучасної російсько-української війни у двох її фазах, із 2014 року до 2022 року та з 24 лютого 2022 року, зображаючи картини поневірян, страждань, смерті, випробувань і звитяг українців, що постали в уяві майстра на основі чітких вражень від подій, переданих у світових медіа. Ліричні твори Гаррі Дуди не лише передають усе, що відбувалося й відбувається з українцями, враховуючи історичний контекст боротьби за свободу, але й чітко вказують на винуватців війни, високої смертності, катувань і екологічних катастроф усередині Європи. Війну, яку розв'язав північно-східний інтервент супроти України, на її території, письменник небезпідставно вважає війною з Європою та з усім цивілізованим світом. Тому наукова розвідка є спробою аналізу особливостей характеротворення, образно-символічного ладу, стилістичної виразності та емоційного інтонування віршів про Україну в XXI столітті та про ті виклики, на які їй довелося неунікно відреагувати внаслідок об'єктивності відповідного геополітичного становища. Такий аналіз спрямований на розкриття глибинних мистецьких смислів та на розуміння значення поезії про катаклізми, конфлікти й війни в контексті становлення й розбудови гармонійної людської цивілізації.

Ключові слова: модернізм, постмодернізм, метамодерн, екзистенція, волюнтаристська поезія, мілітарна поезія.

Abstract. The poetry of renowned Polish poet Harry Duda, known for his deep Christian worldview, journalistic flair, and expansive thinking, has been significantly influenced by the events in Ukraine since 2014. His work, often imbued with elements of voluntarism and militarism, reflects the ongoing struggle of Ukrainians for freedom and statehood. This article examines a two-volume edition of Duda's lyrical works with the bilingual

concept, «Na oczach świata (In the Eyes of the World)», translated into Ukrainian by Viktor Melnyk. This edition conveys the essence of Ukraine's fight for liberty.

In two chapters, the poet contemplates whether individuals are truly protected in modern society amidst threats, political regimes, and hybrid aggression. The book's title invites readers to consider whether the global community is fulfilling its role in safeguarding democracy and freedom, or if it is ignoring such pleas. Through his rhymed and non-rhymed poems, Harry Duda captures the atmosphere of the Russia-Ukraine war, spanning from 2014 to 2022 and beyond, depicting scenes of wandering, suffering, death, trials, and tribulations.

Harry Duda's portrayal of Ukrainians is informed by the vivid reports of global media, conveying the historical context of their struggle for freedom and pinpointing the perpetrators of war, high mortality, torture, and ecological disasters within Europe. The poet rightly identifies the war initiated by the North-Eastern intervention against Ukraine as a war with Europe and the entire civilized world.

This research aims to analyze the character development, figurative and symbolic elements, stylistic expressiveness, and emotional tones in Duda's poems about 21st-century Ukraine. It addresses the challenges Ukraine faces due to existing geopolitical threats and seeks to uncover the profound artistic meanings and significance of poetry about cataclysms, conflicts, and wars in the context of building a harmonious human civilization.

Keywords: modernism, postmodernism, metamodernism, existence, voluntarist poetry, military poetry.

Постановка проблеми. Творчість багатьох європейських поетів, модерністів, постмодерністів і метамодерністів, що відображає сучасну російсько-українську війну, зосібна, у її другій фазі, набуває дедалі більшого значення й особливої, загостреної актуальності, що відразу підхоплює та інтерпретує сучасний науковий дискурс. Книги про війну в центрі Європи — це не лише про мистецтво спротиву агресії, що є наймасштабнішою від часів другої світової війни, таке письмо розглядають у площинах мистецтвознавства, етнології, культурології, права, політології тощо. Дослідження виникнення чи не найжорстокішої війни в ХХІ столітті, що переосмислене в художній літературі на основі подій батального десятиліття (2014-2024 рр.) в Україні, дозволяє

розкрити механізми дистантної економічної експансії та гібридної, а далі — й відкритої збройної агресії РФ на контрасті до національного й державного спротиву громадян України, а також виявляє реакцію міжнародної спільноти, мистецького співтовариства на ті драматичні й трагічні події, що відбулися й відбуваються в Україні, спершу — у Криму й на Донбасі, а згодом — на левовій частці її території, що марковані як геноцид та супроводжуються екологічними катастрофами. Відомі поети розповідають світовій громадськості правду про агресію РФ в Україні з часів Майдану (часто узагальнюючи під цим символом Євромайдан і Революцію Гідності, масштабуючи — разом із Помаранчевою Революцією як із національним спротивом, що паралелив до спротиву на Кавказі, зокрібна, після трагедії в Беслані), імплементують у вірші українські образи-символи та створюють нові сенси, наближають вірші до народних пісень (часто надихаючись українськими народними, зокрема, стрілецькою «Гей у лузі червона калина...»), і, до того ж, утілюючи презентаційні проекти й даючи інтерв'ю закордонним медіа, організовують волонтерські проекти, акумулюють ресурси міжнародних фондів та спрямовують їх в Україну, ведуть інформаційну боротьбу з тероризмом, фіксують і констатують, документують і аналізують злочини окупантів, аби посприяти наданню зброї для захисту України й каталізувати процеси, пов'язані з переданням інформації про злочини військових РФ, зчинених на території України, до міжнародного суду. Зокрема, це Богдан Задура, Божена Боба-Дига, Марек Вавжинський, Міхал Заблоцький, Казімеж Бурнат, Гаррі Дуда, Януш Редванський, Аріель Розе, Ева Філіпчук, Пьотр Міцнер, Кшиштоф Чижевський, Пауліна Підзік, Агата Яблонська, Томаш Яструн, Леслав Новара, Анна Насіловська (Польща); Інґа Пізане, Іварс Штейнбергс (Латвія); Довіле Зельчуте, Юргіта Яспоніте, Томас Венцлова, Вайнюс Бакас, Індре Валантінайте, Дайва Чепаускайте (Литва); Ульмар Квік, Гелена Ферман, Сам Карлквіст, Ліна Гагельбек, Бер'є Ліндстрем і Гокан Санделль (Швеція); Філіпп Лек (Бельгія); Алесь Плотка (білорус); Ясна Шаміч (Боснія, Франція), Радке Анна Еліза (Німеччина); Денис Видович (Хорватія); Марія Пілкін (Молдова); Ваня Ангелова (Болгарія); Аурел Пантеа (Румунія); Ігор Малієвський, Петр Борковець (Чехія); Олена Дженнінгз, Глорія Міндок (США); Гаятрі Лакхіані Чавла (Індія) та ін. Особливе зацікавлення становить видання «Na oczach świata» («На очах у світу») Гаррі Дуди (у двох книгах, що стали самостійними,

але сприймаються як частини, утворюють ліризовану білінгвальну діалогію про героїчний спротив українців збройній агресії РФ), із перекладами вінничанина Віктора Мельника. Ополець Гаррі Дуда, полоніст, письменник, журналіст і публіцист, став відомим у Європі та в Америці, маючи досвід роботи у медійних компаніях Польщі та США. Наше дослідження має цілинний характер: явище не набуло дискурсу, але є модерним і дає уявлення транзитуючої проблеми щодо популяризації теми війни в Україні у XXI столітті як наслідку багатовікової експансії, де агресор уявляється в амплітуді спадкоємності від Московського царства, Російської імперії, СРСР — до РФ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У березні 2022 року, на початку повномасштабного вторгнення військ РФ в Україну, вірші Гаррі Дуди про збройну агресію в Європі були оприлюднені в двох автономних публікаціях на шпальтах «Української літературної газети», в антології «Весна озброєна», увійшли до білінгви «Na oczach świata» («На очах у світу») [1], що була видана спільними зусиллями автора Гаррі Дуди [1], видавця Марека Волинського, наукового консультанта Ярослава Поліщука [1], перекладача Віктора Мельника [1] та за допомогою пожертв благодійників. В оглядах Віннічук А., Зелененької І. «Михайло Коцюбинський у сучасній українській літературі. Шляхами Михайла Коцюбинського: від Вінниці до Чернігова» [1, с. 101-104], «Післямова. Вінниця в мистецтві художнього слова» [2, с. 71-77] згадано Ярослава Поліщука та Віктора Мельника в контексті наукової, публіцистичної, літературної та перекладацької діяльності. Ряд досліджень, присвячених віршам європейських поетів про війну в Україні, реалізувала літературознавиця Зелененька І., зосередившись на вивченні взаємозв'язків української та інших європейських літератур, згадаємо тут розвідки: «Станіслав Єжи Лец у науковій інтерпретації Ігоря Костецького» [6, с. 100-112], «Інтерпретація війни в Україні: українська, польська, болгарська, литовська поезія (на матеріалі антології «Весна озброєна»)» [4, с. 102-112], «Не вельми ліризована інтерпретація війни (Європейська любов до України в перекладах Віктора Мельника)» [5, с. 73].

Постановка завдання. Художня література, зосібна, поезія дозволяє авторам висловити не лише загальноприйняте занепокоєння дисбалансом демократичних процесів у Європі, а й засвідчити концепційну підтримку та негласливе співчуття українцям як

європейцям, поширити в цивілізованому світі усвідомлення того, що війна не може стати перманентним процесом досягнення експансивних інтересів. Тобто поезія стає інструментарієм, що має на рівні ідеї, практично на паралелях до карколомних подій, запобігти продовженню інтервенції. Тому дослідження поезії про перебіг російсько-української війни, із фіксацією вражень про новітній геноцид, стає актуальним форматом світових студій щодо мілітаризації, конфліктів, катастроф, катаклізмів, баталій, де чи не найважливішим завданням для літературознавців є вивчення природи української героїки, мужнього спротиву цивільних, масштабу трагізму, що в підсумку провокує розширення культурного контексту протидії насиллю, справедливості як універсуму та потреби безпековості й, урешті, миротворчості.

Виклад основного матеріалу. Перше видання «Na oczach świata» («На очах у світу») Гаррі Дуди складається з двох розділів: «Kroniki zła» («Хроніки зла»), у якому 19 творів (без перекладів), та «Chwała Ukrainie! Kroniki zła ciąg dalszy» («Слава Україні! Хроніки зла тривають далі»), у якому 14 творів (із перекладами Віктора Мельника). У другому, доповненому виданні з аналогічною назвою перший розділ також супроводжується перекладами Віктора Мельника, у другому розділі, доповненому віршами-хроніками, — 38 творів (із перекладами Віктора Мельника). Розглянемо концепцію розширеного видання. У першому розділі Гаррі Дуда травестує зло і як фаталіст вдається до візіонерства та бурлеску навколо потворності деградації, покликаючись на світові трагедії, до яких була причетною москва, розвиває власні екзистенційні реакції на злочинні накази путіна та на безглузду виконавську інерцію солдатів — виконавців злочинних наказів. Травестія та карнавал апокаліпсичному тонуванню постають як цинічні передумови для агресії, що передбачає, властиве сатанізму, відволікання від каліцтв, тортур, убивств і зґвалтувань цивільних, від руйнувань інфраструктури та житлових об'єктів. Ліричний суб'єкт віршів Гаррі Дуди — аналітик, який дорікає московитам та їхнім лідерам у світовій брехні, у дезінформації та пропаганді, натякає на те, що місця ув'язнень та етапів закільцьовані від царства до імперії, від імперії до федерації, протиставляє Сибіру (із його в'язнями — явленими Донами Кіхотами) москву як ідеологічну точку відліку в появі отілесненого Сатани. Далі, у диптиху, присвяченому трагедії в Беслані, оповідає про теракт у чеченській школі (дим від якої з запахом спалених дітей), про розстріляні класи. Від чеченської трагедії

до картвельської (грузинської) автор переходить через публіцистичний менторський зріз, згадуючи в натяках цензурованість засобів масової інформації СРСР та політичні технології, утілені через медійні фейки та фрики. Згадує інструментарій ануляції білоруської демократії, нищення Сирії, переадресовуючи звинувачення в некрофільї. У лютневій замальовці з'являється іронічна апеляція до імені диктатора Путіна (а не кесаря) у перефразованому латинізмі: «Ave, Putin! Morituri te Salutant!» [1, с. 46]. Підсилюють враження циклічної історичної іронії згадки про Солсбері й Аушвіц. Поет риторично-підсумувально запитує: «Nie dosyć było Auschwitz?» [1, с. 48] («Вам Аушвіца мало?» [1, с. 49]), його чітка й послідовна, то лінійна, то вектора публіцистична риторика зумовлена тим, що він десятиліттями працював над воєнною хронікальністю, виробивши погляд на РФ як на прогресуючу, уніфіковану форму зла. У присвяті чорнобильським дітям ідеться про дітей одвічно кривавої землі, про бандитизм влади. Остання мініатюра розділу символізує каліцтво молодих воїнів України, спостережене вже в першій фазі сучасної російсько-української війни.

Перший розділ нагадує студіювання механізмів світового зла, алгоритмів злочинної діяльності агресора, видозмінюваних упродовж століть. Форма неримованої поезії із циклічною, кільцевою, перманентною риторикою, висхідною та низхідною, оптимістичною та песимістичною, дозволяє авторові спробувати розібрати зло на елементи, розщепити, інтерпретуючи складність явища: «Świat widzi, ale świat / stulił pysk / i ruki spuścił pa szwam, / bo Rasiya wielikaja / i straszna, i stale groźny / jest pono ów niedźwiedź, // Świat widzi, ale świat / się kłania / i płaci dobrą monetę / za zbrodniczy czyn. / Cienkie głosiki piszczą / jak ryjówki w trawie, / Cienkie jak ten wiersz. // A dupki spekulują, / jakby było o czym. / Świat widzi, ale pozwoli. / Dopiero potem nastąpi / darcie szat...» [1, с. 24-25]. У перекладі Віктора Мельника може видаватися дещо спрощеним еквівалент традиційної, соціально маркованої польської лексики — у бік української: «Світ бачить, але світ / закрив рот / і руки по швах опустив, / бо росія великая / і страшна, і грізним постійно / начебто є той ведмідь, // Світ бачить, але світ / розкланюється / і платить добру копійку / на злочинну діяльність. / Тоненькі голосочки пищать, / немов землерийки в траві. / Тоненькі, як оцей вірш. // А дурники спекулюють, начебто є чим. / Світ бачить, але дозволяє. / Потім лиш буде / рвати на собі волосся...» [1, с. 26-27].

Прикметно, що Гаррі Дуда, відштовхуючись від передчуттів збройної агресії РФ проти Європи, уже 27 лютого 2022 року, маючи досвід просперування на тему конфліктів і війн (датування віршів це підтверджує), написав три твори (вони являють символічний триптих — славень оборонцям Зміїного, портретування закривавленої України, пророкування падіння новітнього Гулівера), у яких передано переживання глобаліста та болісні враження гуманіста від того, що відбувається невідворотно; тому назва поетичної книги промовиста. Імпреза навколо видання також заслуговує на увагу: потреба акумулювати зусилля світу на допомогу Україні зумовила те, що відразу після виходу з друку, у межах того ж таки квітня 2022 року білінгва була оприлюднена в рідному для поета Ополє та в Кракові, а в травні частина накладу була передана в Україну.

Другий розділ збірки — це вірші про віру в європейські цінності, відстоювати які в жорсткій борні взялися українці, про польсько-українську солідарність; розділ є продовженням хронографічного викладу подій в Україні як у частині Європи, цивілізаційно близькій до Заходу, віддаленій від Сходу, це батальні події з 2014 року, а не зведення історичного контексту з політологічною аналітикою на тлі XXI століття. У віршах відчутні настрої цивільного населення України, нажаханого війною, біженців, які сприймають себе осиротілими безхатками (такі емоції, звісно, близькі авторові як цивільному), незмінно вдосконалюваною залишається позиція антипутінця, а також додаються рефлексії довкола перебігу загарбницької війни, метою якої є тотальне нищення, випалювання землі, перетворення дітей та жінок на рабів, позбавлених спадкоємності. Автор нашаровує міркування за принципом «тут і зараз», екзистенційно уподібнюючись до воїна, намагаючись освоїти словесно бойове ремесло та не позбутися звичної для себе християнської стратегії. Розпочинається другий розділ аналітичним образком про Майдан, де українській молоді протиставлено «хамів», «тітушню», «міліціантів», «кийки», РФ названо першопричиною початку кровопролиття: «To jest własne prawdziwa Rosja Putina i dobrze przyjmowana — srebrenikow zaplata» [1, с. 60] (у перекладі Віктора Мельника: «росія при путіні справжня — безстидна й захланна») [1, с. 61]. Гаррі Дуда описує першу смерть на Майдані й підсумовує спроста, посеред рядка всередині твору: «...ale Poeta — miał twarz, a snajper wyszkolony przez KGB-GRU-FSB» [1, с. 62] (у перекладі маємо: «...але

Поет — мав обличчя, і снайпер, вишколений КДБ-ГРУ-ФСБ» [1, с. 63]); ушановуючи Сергія (Самвела) Нігояна, згадує вбитого снайперською кулею Кшиштофа Каміля Бачинського.

Третя поезія другого розділу «Trzynastu Niezłomnym» («Тринадцяти незламним») є своєрідним аналітичним лібрето в аналітиці другої фази сучасної російсько-української війни, вона написана на пошанування захисників острова Зміїного: «Na ciemnej wodze — żółty śplacheć: Wyspy Wężów» [1, с. 66], (у перекладі «На темній воді — жовта висота» [1, с. 67]), мистець повторює історичну репліку молодого українського прикордонника, видозмінюючи її в ключі колориту польської мови: «Niech się okręt rosyjski od nas odperdoli» [1, с. 66] (перекладаючи, Віктор Мельник цитує прикордонця, не оминаючи обценну лексику, але вишиковує слова в ритмізацію: «Іди, російський корабель військовий, на...!» [1, с. 67]). У цьому творі й надалі розкривається майстерність автора як екфразиста, він кадрує війну, покладаючись на знімки й репортажі військових кореспондентів, а тому читач перебуває в етері, наживо, перенісшись із України в Москву, де «Ręce zaś zasiera na kremłowskiej wieżyzy demon i skrzywienie» [1, с. 66] (Віктор Мельник, уникаючи інтерпретації останнього в рядку слова як «збоченець», перекладає так: «Руки потирає в кремлівській вежі злісно демон спорохнілий» [1, с. 67]). Ворогів України автор іменує, констатує й символізує в мозаїці «Rosyjskie Einsatzgruppen» («Російські Einsatzgruppen»): «Rosyjskie Putinoidy» (російські путіноїди), «Wagnerówcu» (вагнерівці), «szumowiny» (покидьки), «skarłaly mutanty» (карлики-мутанти), «najemnicy» (найманці), «dywersanty» (диверсанти), «rabusie» (раби), «zwyczajni dranie» (наволоч драпіжна) [1, с. 72-73]. Амплітуда пророцтв падіння Кремля безпосередньо пов'язана з путіним: «Wy kremłowską gnide / usadzacie na stożku» (у перекладі Віктора Мельника відсутня лексема «гнида», натомість читаємо: «ти, кремлівська сволота / на шишці сидиш» [1, с. 73]). А тому поет пророкує світовий трибунал для «wiedźmy Putina» («відьми-путіна»): «Lecz wcześniej wedle życzeń niechże się jej stanie pową Norymbergą» [1, с. 72], який станеться лише за великим дієвим бажанням гуманістів (у перекладній ритмізованій організації Віктора Мельника: «...раніше має він перед судом постати у Нюрнберзі новому» [1, с. 73]).

Фіналізує видання поезія «Ukraincy» («Українці») [с. 142-143], це присвята-напуття, що підносить образ українського народу як європейської нації, чи не найбільш звияжної та стражденної водночас, нації — історичного борця за справедливість і свободу, яка мужньо протистоїть віковичному кровожерному ворогові. Мистець особливо наголошує на тому, що, попри нерівність сил, підступність, відсутність кодексу честі та моралі в супротивника, українці демонструють цивілізаційність, вони не складають зброю. Звернення й апеляції то до українців, то до світової спільноти увиразнюють імператив справедливості, ідею розкриття воєнних злочинів РФ, що уможливить відновлення миру, але не навспак. Символічним зачином є образ-символ голубки на дитячому малюнку, адресованому з Ополе українцям — символізація сподіваного миру сприймається покрізь опис трагічних подій в Україні через національну колористику: «*Ptak niebieski jak niebo, złoty jak pszenica, / z serca dziecka uleciał, by wróg nie dał rady / unicestwić Wam ducha. I stanie granica / dla żelaznej szarańczy. Przyjdzie odrodzenie. / Zazielenią się pola i zakwitną sady, / praca znówu obrodzy dachami nad głowy, / przeminie śmierć i krywdą, dzieci przerażenie, / powróci do Was każdy — dzień dobry, gdy nowy*» [с. 142]. У перекладі поезії Віктор Мельник намагався зберегти задану ритмізацію й увиразнити її форму: «*Як небо, пташка синя, жовта, як пшениця, / З дитинячого серця злетіла, щоби ворог / ваш не понищив дух. Постане тут границя / для сарани залізної. І в квіти / сади вберуться, й ниви завруняться, і скоро / дахи над головами знов зведуться всюди, / відступить смерть, і вернуться додому діти, / настане день новий — і добрим буде!*» [1, с. 143].

Висновки. Отже, у поезії Гаррі Дуди, що проаналізовано на прикладі білінгвального видання у двох книгах із символічною назвою — «*Na oczach świata*» («На очах у світу»), із перекладами Віктора Мельника, переосмислено загрози європейській демократії, що поширилися зі сходу на Україну, виявившись у безпосередній сучасній збройній агресії РФ, від якої Україна потерпає з 2014 року, а також явлено український народ як той, котрий усвідомлено бореться проти інтервента найновітнішого штибу, захищаючи не лише територіальну цілісність демократичної держави, а й континент. Письменник вдало інтерпретував волелюбний дух українців як європейської нації та мотивовано передав характер української непохитності й віри, пророкуючи перемогу

гуманізму, прогнозуючи падіння агресора та відродження України як одного з гарантів цілісності Європи та цивілізованості світу.

Список використаних джерел:

1. Duda H. Na oczach świata / У світу на очах. Tłumaczenie na język ukraiński: Wiktor Melnyk. Redaktor wydawnictwa: Marek Wołyński. Redaktor tłumaczenia: Jarosław Poliszuk. Projekt I strony okładki: Marek Wołyński, Piotr Simonides. Wydawca: MW Marketing i Wiedza, Opole 2022, s. 164.
2. Віннічук А., Зелененька І. Михайло Коцюбинський у сучасній українській літературі. Шляхами Михайла Коцюбинського: від Вінниці до Чернігова. Фотоальбом із елементами навчально-виховного посібника. Серія «Митці Поділля». Вінниця: ТВОРИ. 2024. С. 101-104.
3. Віннічук А. П., Зелененька І. А. Післямова. Вінниця в мистецтві художнього слова. Вінниця: Твори. 2021. С. 71-77.
4. Зелененька І. А. Інтерпретація війни в Україні: українська, польська, болгарська, литовська поезія (на матеріалі антології «Весна озброєна»). Українська література: історичний досвід і перспективи, 2023. № 1. С. 102-112.
5. Зелененька І. Не вельми ліризована інтерпретація війни (європейська любов до України в перекладах Віктора Мельника). *Національна ідентичність у мові та культурі: збірник наукових праць* / за заг. ред. О. Г. Шостак. Київ: Талком, 2023. С. 73-79.
6. Зелененька І. А. Станіслав Єжи Лец у науковій інтерпретації Ігоря Костецького. Літературні контексти ХХ століття: Ігор Костецький і доба. Збірник наукових праць. Випуск 7. Вінниця: Твори, 2021. С. 100-112.

References:

1. Duda H. Na oczach świata / U svitu na ochakh. Tłumaczenie na język ukraiński: Wiktor Melnyk. Redaktor wydawnictwa: Marek Wołyński. Redaktor tłumaczenia: Jarosław Poliszuk. Projekt I strony okładki: Marek Wołyński, Piotr Simonides. Wydawca: MW Marketing i Wiedza, Opole 2022, s. 164.
2. Vinnichuk A., Zelenenka I. Mykhailo Kotsiubynskyi u suchasnii ukrainskii literaturi. Shliakhamy Mykhaila Kotsiubynskoho: vid

- Vinnytsi do Chernihova. Fotoalbom iz elementamy navchalno-vykhovnoho posibnyka. Seriia «Myttsi Podillia». Vinnytsia: TVORY. 2024. S. 101-104.
3. Vinnichuk A. P., Zelenenka I. A. Pisliamova. Vinnytsia v mystetstvi khudozhnogo slova. Vinnytsia: Tvory. 2021. S. 71-77.
 4. Zelenenka I. A. Interpretatsiia viiny v Ukraini: ukrainska, polska, bolharska, lytovska poeziia (na materialy antolohii «Vesna ozbroiena»). Ukrainska literatura: istorychnyi dosvid i perspektyvy, 2023. № 1. S. 102-112.
 5. Zelenenka I. Ne velmy liryzovana interpretatsiia viiny (ievropeiska liubov do Ukrainy v perekladakh Viktora Melnyka). Natsionalna identychnist u movi ta kulturi: zbirnyk naukovykh prats / za zah. red. O. H. Shostak. Kyiv: Talkom, 2023. S. 73-79.
 6. Zelenenka I. A. Stanislav Yezhy Liets u naukovii interpretatsii Ihoria Kostetskoho. Literaturni konteksty KhKh stolittia: Ihor Kostetskyi i doba. Zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 7. Vinnytsia: Tvory, 2021. S. 100-112.